

“Monitorizarea procesului electoral”

Raport nr. 4

Perioada de monitorizare: 1-15 februarie 2005

“Monitorizarea procesului electoral” este un proiect al grupului de lucru constituit din Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova (CHDOM), Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova (LADOM) și Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT), în cadrul Coaliției civice pentru alegeri libere și corecte “Coaliția 2005”, coaliție care numără la momentul prezentării prezentului raport peste 150 de organizații.

Raportul de față reflectă rezultatele monitorizării efectuate în perioada 1-15 februarie 2005. Informația a fost colectată la nivel național de observatorii pe termen lung (OTL): câte un observator în fiecare din cele 32 de raioane de pe malul drept al Nistrului și 7 coordonatori regionali în Chișinău, Bălți, Soroca, Orhei, Cahul, Comrat, Căușeni. Monitorizarea procesului electoral este desfășurată pe baza standardelor și principiilor acceptate la nivel internațional care se regăsesc în Codul de conduită al observatorului și în Regulamentul Comisiei Electorale Centrale (CEC) cu privire la statutul observatorilor.

Informația prezentată în raport a fost colectată prin intermediul unui chestionar săptămânal care include întrebări referitor la desfășurarea procesului electoral, ex. aplicarea Codului electoral de către autoritățile centrale și locale, modul de administrare a alegerilor, modul de desfășurare a campaniei electorale, reflectarea campaniei în presă etc.

Raportul a fost elaborat de: Sergiu Bușcaneanu, Ruslan Borzin, Dumitru Bogaci, Denis Toma, Olesea Roșca, Ion Manole, Natalia Gîrdea, Iulia Kirnițki și Dorin Chirtoacă.

Rezumat și concluzii

În perioada de referință, 1-15 februarie 2005, considerăm drept evoluții pozitive: participarea mai discretă în anumite cazuri a reprezentanților poliției la întririle electorale ale concurenților, încetarea utilizării transportului de serviciu în interes electoral de către anumiți oficiali și operarea de amendamente în alineatele 7.1 și 7.2 din Instrucțiunea CEC din 28 ianuarie, modificări ce ameliorează condițiile de participare a studenților la alegeri.

În același timp, au continuat să fie observate tendințe negative în desfășurarea procesului electoral. În pofida recomandărilor formulate anterior, a fost neglijată problema persoanelor ale căror acte de identitate au termenul de valabilitate expirat, nu a fost stabilită o procedură unică de participare la alegeri pentru persoanele care au și domiciliu și reședință, CEC nu a dispus pînă în prezent publicarea hotărîrilor sale în *Monitorul oficial*; autoritățile locale trenează procesul de întocmire a listelor electorale.

În comparație cu perioada anterioară de monitorizare, prezentul raport relevă deficiențe similare celor menționate anterior precum și altele noi. Printre acestea menționăm: cazuri de agresiune a susținătorilor concurenților electorali; apariția unor forme noi de implicare a reprezentanților forțelor

de ordine în campania electorală; cazuri de urmărire administrativă a susținătorilor concurenților electorali pentru afișare arbitrară a materialelor electorale în lipsa locurilor speciale de afișaj electoral; nedeclararea în presă a mijloacelor financiare și materiale ale concurenților electorali.

Ne exprimăm îngrijorarea din cauza posibilei nerespectări a dreptului pentru toți cetățenii cu drept de vot din Republica Moldova. Considerăm absolut necesare: soluționarea problemei celor peste 500 000 de alegători cu acte de identitate de tip nou, cu termen de valabilitate expirat, și neadmiterea discriminării lor în raport cu alte categorii de cetățeni; garantarea dreptului de vot alegătorilor din regiunea transnistreană și inițierea cât mai grabnică a unei campanii de informare cu privire la alegeri în regiune; crearea de condiții suplimentare pentru facilitarea participării la alegeri a cetățenilor moldoveni aflați peste hotare; eliberarea în timp util a certificatelor pentru dreptul de vot pentru studenți.

Ansamblul faptelor relevate pun la îndoială integritatea procesului electoral. În mod special, sîntem îngrijorați de existența unor impedimente administrative ce ar putea compromite realizarea dreptului constituțional de vot; intensificarea acțiunilor represive întreprinse de poliție împotriva concurenților electorali și a susținătorilor acestora, lipsa unor condiții egale pentru toți concurenții electorali; intimidarea alegătorilor de către autoritățile publice; lipsa accesului liber al concurenților electorali la mijloacele de informare în masă; utilizarea resurselor publice în scop electoral; amenințarea adusă "Coaliției 2005" de către secretarul CC al PCRM, Victor Stepaniuc privind posibilitatea confiscării sumelor acordate de către donatorii internaționali, precum și vizitarea Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului și a Centrului Independent de Jurnalism de către Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și a Corupției în urma acestor amenințări.

Vom continua monitorizarea desfășurării procesului electoral punînd accent, în special, pe problemele menționate mai sus.

Constatări

I. Autoritățile publice centrale

Pentru perioada în cauză au fost raportate cazuri de implicare nejustificată a structurilor de forță în campania electorală și de utilizare a resurselor publice în scop electoral. În comparație cu perioada de monitorizare anterioară se poate constata că în anumite situații forțele de poliție au dat dovadă de mai multă discreție, iar anumiți oficiali de stat au încetat să utilizeze transportul de serviciu în interes electoral în timp ce alții au continuat să o facă. De asemenea, s-a constatat apariția unor forme noi de implicare a structurilor de forță în campania electorală.

A. Implicarea structurilor de forță în campania electorală

• Agresarea susținătorilor concurenților electorali

Pe data de 28 ianuarie, polițiștii de sector Andrei Grușciuc și Veaceslav Gărgăun i-au agresat fizic pe Eugen Tcaci și Igor Golubiev din com. Sărăteni, r. Leova, pe motiv că aceștia au afișat materiale electorale ale BMD în locuri neautorizate. În context, OTL precizează că în localitatea respectivă, pînă pe data de 10 februarie nu au existat panouri pentru afișaj electoral.

Pe data de 9 februarie în or. Cahul au fost reținuți șase studenți de la Universitatea de Stat din Cahul, în timp ce lipeau materiale cu caracter electoral ale BMD în locuri neautorizate. Au fost întocmite dosare administrative, prima ședință de judecată a avut loc pe data de 11 februarie, procesul fiind amînat pentru 25 februarie 2005. Menționăm că prin ordinul nr. 21/2004 primăria or. Cahul a asigurat un singur loc de afișaj electoral. Orașul Cahul are circa 43 000 locuitori. Deși este fără echivoc condamabilă afișarea neregulamentară a materialelor electorale publicitare, considerăm disproporționate măsurile luate de reprezentanții forțelor de ordine față de susținătorii concurenților electorali.

• Intimidarea concurenților electorali, a susținătorilor acestora și a alegătorilor

La 11 februarie, colaboratorii poliției sectorului Ciocana au percheziționat oficiul PSDM din sectorul Ciocana. În urma percheziției au fost confiscate listele agitatorilor acestui partid din sectorul Ciocana și fișele de evidență a unor membri de partid. Reprezentanții PSDM au fost amenințați că vor fi trași

la răspundere pentru activitate ilicită și că oficiul partidului va fi închis din motivul că nu este înregistrat la CEC.

Colaboratorii CPS Buiucani au reținut pe data de 9 februarie, după încheierea mitingului de protest organizat de studenți împotriva deciziei CEC cu privire la modalitatea de votare a studenților, cinci participanți la eveniment. Împotriva a trei dintre ei, studenți de la Academia de muzică, teatru și arte plastice, au fost întocmite dosare administrative, fără să le fie aduse la cunoștință drepturile și fără să le fie permis să fie asistați de un avocat. Judecătoria sectorului Buiucani al mun. Chișinău i-a sancționat administrativ cu o amendă de 360 lei fiecare, pentru că aceștia ar fi instigat la blocarea circulației rutiere pe bd Ștefan cel Mare și Sfânt, în timpul acțiunii de protest.

În cadrul întâlnirii candidatului PCRM, Maria Postoico, cu alegătorii din satul Crișcăuți, raionul Dondușeni, ședința a fost supravegheată de polițiști care erau prezenți în sală și stinghereau alegătorii în adresarea întrebărilor candidatului.

În Orhei, poliția a sechestrat plăcuțele de înmatriculare ale mai multor microbuse ale Asociației transportatorilor auto Orhei în care erau plasate afișe electorale ale concurentului BMD.

La 10 februarie, lucrătorii secției de cultură din Rezina, au fost impuși în timpul serviciului să facă agitație electorală pentru PCRM în satele Bușeuca și Roșcana, fiind preîntâmpinați că în caz contrar vor fi eliberați din funcții după alegeri.

La 09 februarie a fost înregistrat un caz de intimidare a unui alegător de către reprezentanți ai BMD. La întâlnirea cu alegătorii din Anenii Noi, la care a fost prezent Serafim Urechean, un cetățean a adresat o întrebare referitor la repartizarea terenurilor din Chișinău, după care acest cetățean a fost scos forțat din sală.

- **Obstrucționarea concurenților electorali în ceea ce privește desfășurarea agitației electorale**

La 9 februarie 2005 reprezentanții poliției au reținut-o pe Elena Corjan, candidat la funcția de deputat din partea PSDM, în timp ce aceasta desfășura agitație electorală în piața din centrul or. Călărași. Elena Corjan a fost obligată să se deplaseze la comisariatul de poliție Călărași, unde a fost reținută timp de o oră și avertizată de vicecomisarul raionului Călărași, Victor Melega, să nu mai facă agitație electorală în oraș.

OTL au remarcat cazuri de confiscare de către reprezentanții forțelor de ordine a materialelor electorale publicitare în raioanele Dubăsari și Hîncești și de înlăturare a unor astfel de materiale de pe panourile de afișaj electoral în com. Corlăteni, r. Rîșcani.

În satele Stoicani și Vărăncău, r. Soroca, reprezentanții poliției au declarat că pentru a efectua agitație electorală un concurent electoral trebuie să se înregistreze în prealabil la primărie.

- **Acțiunile de documentare a organelor de poliție a evenimentelor de campanie organizate de concurenții electorali**

La 5 februarie 2005, Elena Olaru, organizatoarea unor întâlniri cu alegătorii a reprezentanților BMD în satele Ciolacu Nou și Ciolacu Vechi, r. Fălești, a fost abordată de către polițistul de sector Vitalie Pernai, care a cerut să i se aducă la cunoștință numele persoanelor venite la întâlnirile respective de la Chișinău și numerele de înmatriculare a automobilelor cu care acestea s-au deplasat. Un caz similar a avut loc și în or. Rîșcani, reprezentanții poliției cerînd liderilor locali ai BMD să prezinte informații legate de participanții la un seminar de instruire a observatorilor electorali.

B. Cazuri care pot fi considerate drept tentative de stigmatizare a unor concurenți electorali

PPCD a difuzat în cadrul unei conferințe de presă, din 11 februarie, declarațiile scrise și înregistrate pe video ale unor tineri care au afirmat că, fiind intimidați, au mințit pentru 3 mii de lei, în cadrul unui reportaj difuzat recent în cadrul emisiunii "Rezonans" de la postul de televiziune "NIT", că au fost nedreptățiți sub aspectul retribuirii financiare ca urmare a participării lor în calitate de observatori din partea acestei formațiuni la turul al doilea repetat al alegerilor prezidențiale din Ucraina. Dovezile

prezentate de PPCD articulează și mai mult suspiciunile că reportajul difuzat de "NIT" a fost realizat în scopul denigrării publice a acestui concurent electoral.

C. Utilizarea resurselor publice în scop electoral

• Utilizarea pîrghiilor administrative în favoarea unui anumit concurent electoral

În cadrul unui concert extraordinar al Ansamblului academic de cîntece și dansuri al Ministerului Apărării al Federației Ruse, organizat pe data de 9 februarie la Palatul Național din Chișinău, Președintele Republicii Moldova Vladimir Voronin (candidatul nr. 1 pe lista PCRM) a efectuat timp de aproximativ 30 de minute agitație electorală în favoarea PCRM. Concertul face parte din planul de acțiuni dedicat aniversării a 60 de ani de la victoria asupra fascismului aprobat de Ministerul Culturii. Conform ordinului Ministerului Culturii nr. 26 din 10 februarie 2005, cheltuielile privind organizarea concertului urmau să fie suportate de Uniunea Ofițerilor din Moldova și Ministerul Apărării din Republica Moldova. Controlul asupra executării ordinului a fost pus în sarcina prim-vice ministrului Culturii Valeria Șeican.

Pe data de 6 februarie 2005 în toate vagoanele trenului suburban Tighina – Chișinău nr. 6003, pe ambele părți ale ușilor au fost depistate materiale electorale ale PCRM. La oficiile poștale din localitățile Volovița, r. Soroca, Corlăteni, Pîrjota, r. Rîșcani, au fost distribuite materiale electorale publicitare ale PCRM.

Pe data de 28 ianuarie, în cadrul vizitei liderului BMD, Serafim Urechean, la Cernoleuca, r. Dondușeni, în incinta școlii din localitate a fost organizată o întîlnire cu corpul didactic în timpul orelor de studiu.

Pe data de 8 februarie în s. Mateuți, Echimăuți și în orașul Rezina au avut loc întîlnirile cu alegătorii a candidatului pe lista PCRM Vasile Tarlev. Au fost utilizate automobile de serviciu. Primele două întîlniri au avut loc în incinta școlilor, începînd cu ora 10.30 și a fost întrerupt procesul de studii. La întîlnire au participat și oficialii raionului, reprezentanți ai PCRM, care la rîndul lor au utilizat automobilele de serviciu.

Ultimele două acțiuni menționate contravin directivei nr. 01-13-70 a Ministerului Educației din 21.01.05, conform căreia întîlnirile cu alegătorii în cadrul instituțiilor de învățămînt sînt permise numai după încheierea activităților educaționale.

• Agitația electorală în timpul vizitelor de lucru ale funcționarilor publici în teritoriu

În cadrul vizitei de lucru, din 1 februarie curent, a președintelui Legislativului, Eugenia Ostapciuc, în s. Molovata Veche, r. Dubăsari, s-a făcut agitație electorală în favoarea PCRM.

Elemente de agitație electorală în favoarea aceluiași concurent electoral au fost remarcate de OTL și în cadrul vizitelor de lucru ale prim-ministrului Vasile Tarlev pe 1 februarie în satele Borogani și Filipeni, r. Leova, și pe 10 februarie în satele Visoca și Rublenița, r. Soroca.

• Utilizarea transportului de serviciu în scop electoral

Candidatul la funcția de deputat din partea PCRM, Ion Filimon, s-a deplasat cu transport de serviciu la întîlnirea cu alegătorii de la SA "Pрут" din or. Ungheni, din 31 ianuarie 2005, și Eugenia Ostapciuc, candidat la funcția de deputat din partea aceluiași partid, la întîlnirea cu alegătorii din or. Ștefan-Vodă, din 4 februarie a.c.

II. Autoritățile publice locale

Pentru perioada în cauză au fost raportate cazuri de intimidare a alegătorilor, de tratament diferențiat al concurenților electorali, de utilizare a resurselor publice în scop electoral, precum și deficiențe legate de procesul întocmirii listelor electorale și de locurile speciale de afișaj electoral.

A. Intimidarea alegătorilor

OTL au relatat că șeful executivului raional Dubăsari i-a avertizat pe unii combatanți din raion că în cazul în care aceștia vor adera la asociația combatanților care sprijină BMD, ar putea pierde compensațiile și facilitățile de care se bucură în prezent.

Viceprimarul or. Criuleni Vasile Pavlicenco a intimidat-o și brutalizat-o pe Lidia Roman, directorul școlii de arte din localitate, pentru că aceasta a permis desfășurarea unor întâlniri cu alegătorii ale reprezentanților BMD în incinta acestei instituții.

Pe data de 29 ianuarie în satul Cernoleuca, primarul localității, Ion Lungu, a intimidat profesorii din localitate pentru faptul că au participat la întâlnirea electorală a BMD. Primarul a declarat că nu va mai da salarii profesorilor.

B. Tratamentul diferențiat al concurenților electorali

• Tratamentul discriminator al unor concurenți electorali

Consiliul raional Cimișlia a aplicat un tratament diferit față de cel puțin doi concurenți electorali. sediile locale ale PCRM și BMD sînt în proprietatea Consiliului raional Cimișlia. Din factura fiscală Nr.9 din 27.01.05 rezultă că BMD a achitat chiria în sumă de 880 lei pentru luna ianuarie, pe cînd PCRM-ului sediul era acordat gratuit la acea dată, iar un contract de arendă lipsea. Situația este valabilă și pentru lunile decembrie și noiembrie 2004.

OTL au menționat că Galina Vizdoga, primarul de Sculeni, r. Ungheni, exponentă a PCRM, a refuzat la 2 februarie curent să pună la dispoziția reprezentanților BMD sala primăriei pentru organizarea unei întâlniri cu alegătorii. Cu o problemă similară s-au confruntat și reprezentanții PPCD în satele Sălcuța și Opaci, r. Căușeni. Directorii instituțiilor de învățămînt din aceste localități au refuzat să pună la dispoziția reprezentanților PPCD localuri pentru desfășurarea unor întâlniri cu alegătorii, deși inițial aceștia și-au dat consimțămîntul în această privință.

Pe data de 11 februarie, reprezentanților PPCD autoritățile locale nu le-au asigurat condiții de întâlnire cu alegătorii în or. Florești și în satul Japca, r. Florești, deși demersurile către primăriile respective au fost prezentate în conformitate cu legislația în vigoare. Ușile casei de cultură au fost ținute închise pe motiv că nu se găsea cheia (în satul Japca). Întîlnirile cu alegătorii s-au desfășurat în aer liber.

• Tratamentul preferențial al unor concurenți electorali

Notă discordantă cu exemplele sus-menționate fac întîlnirile electorale, din 2, 3, 9 februarie, ale ministrului Reintegrării și candidatului la funcția de deputat din partea PCRM, Vasile Șova, cu colectivele pedagogice de la instituțiile de învățămînt din satele Coșnița, Doroțcaia, Molovata și Pîrîta, r. Dubăsari, precum și întîlnirea electorală, din 4 februarie, a candidatului la funcția de deputat din partea PCRM Victor Stepaniuc la școala din s. Țaul, r. Dondușeni.

C. Utilizarea resurselor publice în scop electoral

• Utilizarea pîrghiilor administrative în favoarea unui anumit concurent electoral

Primarul mun. Bălți, Vasili Panciuc, a cerut conducătorilor și contabililor-șefi de la mai multe întreprinderi din localitate să se prezinte în mod obligatoriu la întîlnirea, din 10 februarie curent, cu ministrul Economiei, Marian Lupu, candidat la funcția de deputat din partea PCRM. Potrivit OTL, întîlnirea a purtat caracter electoral.

Șeful direcției de învățămînt Orhei, Tudor Bogdan, organizează întruniri cu colectivele profesoriale din raion, la care îi îndeamnă să voteze pentru UCM, astfel este folosită funcția în scop electoral.

• Utilizarea transportului de serviciu în interes electoral

Pe data de 7 februarie, Vladimir Braga, președintele raionului Ialoveni, candidat pe listele BMD, a făcut agitație electorală în s.Molești, Ialoveni, folosind automobilul de serviciu în scop electoral.

Medicul-șef al spitalului raional Soroca, Angela Rusnac, candidat la funcția de deputat din partea PCRM, s-a deplasat de mai multe ori la întîlnirile cu alegătorii cu automobilul de serviciu.

D. Problema actualizării listelor electorale

OTL remarcă faptul că procesul de întocmire a listelor electorale se tergiversează. Conform Codului electoral listele trebuiau să fie actualizate, întocmite și predate la birourile electorale începînd cu data de 15 februarie 2005, fapt care nu a avut loc în majoritatea localităților.

În perioada de față s-a conturat și mai mult probabilitatea excluderii din listele electorale într-un șir de localități a persoanelor aflate la muncă peste hotare, întrucât OTL au constatat că CEC a dat astfel de indicații unor consilii electorale de circumscripție, precum CEC Criuleni și CEC Leova. Potrivit OTL, cetățenii cu drept de vot aflați peste hotare nu vor fi incluși în listele electorale de bază în raioanele: Bălți, Cantemir, Căușeni, Drochia, Fălești, Glodeni, Leova, Rîșcani, Strășeni, Taraclia, Ungheni. În raioanele Briceni, Ocnița, Sîngerei, Soroca, Ștefan-Vodă includerea sau excluderea în/ din listele electorale a acestor persoane va rămîne la discreția factorilor de decizie responsabili. Excluderea acestor persoane va avea drept consecință diminuarea arbitrară a numărului total de alegători.

E. Locurile speciale de afișaj electoral

OTL au semnalat faptul că pînă în prezent continuă să existe un număr mare de localități în care nu au fost stabilite locuri speciale de afișaj electoral. Astfel de localități au fost remarcate în raioanele Anenii Noi, Briceni, Cahul, Criuleni, Dondușeni, Edineț, Fălești, Florești, Leova, Soroca, Ștefan-Vodă, Taraclia etc.

Pe de altă parte, există localități în care, deși au fost stabilite asemenea locuri, nu au fost amenajate panouri pentru afișaj electoral. O astfel de problemă a fost semnalată în orașele Orhei, Ungheni și în s. Chetrosu, r. Drochia.

În același timp, o altă problemă o constituie faptul că în unele localități locurile speciale de afișaj electoral sînt insuficiente și ca număr (or. Cahul, or. Drochia) și ca dimensiuni (or. Căușeni, r. Fălești).

În unele cazuri locurile speciale pentru afișaj electoral sînt amenajate în incinta unor localuri (case de cultură, primării), fiind limitat accesul tuturor alegătorilor la informația de pe aceste panouri. Cazuri de acest fel au fost remarcate în r. Rîșcani.

Lipsa locurilor speciale de afișaj electoral generează amplasarea neregulamentară a posterelor electorale și, în consecință, urmărirea administrativă a agitatorilor electorali.

Tentative de urmărire administrativă pentru afișarea arbitrară a materialelor electorale, în lipsa unor locuri speciale de afișaj electoral, au fost remarcate în cazurile reprezentantului PPCD Alexandru Rusnac din s. Cotuieni, r. Briceni, și al reprezentantului PSDM Valerie Beril din or. Ștefan-Vodă.

III. Administrarea alegerilor

A. Asigurarea dreptului de vot

• *Votul persoanelor care poseda acte expirate*

Conform instrucțiunii CEC din data de 28 ianuarie, persoanele care au acte expirate (în afara celor care au pașapoarte de tip sovietic) pentru a-si putea exercita dreptul de vot trebuie să-și perfecteze acte noi sau să obțină actul F-9. Conform datelor DTI, numărul acestor persoane se ridică la 520 000. Eliberarea a 520 000 de acte de tip nou sau provizorii în intervalul de timp de pînă la alegeri este imposibilă. Soluționarea acestei probleme ar putea fi realizată prin prelungirea actelor de identitate de tip nou pînă pe data de 6 martie 2005. Menționăm că o astfel de soluție a fost aplicată în cazul posesorilor pașapoartelor de tip sovietic, a căror valabilitate urma să expire la 01.01.2005, fiind prelungită pînă pe data de 01.07.2005. Menținerea actualei soluții în privința votului persoanelor cu acte expirate pune problema unui tratament discriminatoriu aplicat de CEC cetățenilor cu acte de identitate de tip nou în raport cu cetățenii cu pașapoarte sovietice.

De asemenea, considerăm necesară clarificarea procedurii de votare a persoanelor care au și domiciliu și reședință, precum și clarificarea situației persoanelor internate în instituțiile de reabilitare psihică și pentru care nu există o decizie finală a instanței de judecată privind discernămîntul acestora.

• *Votul studenților*

Este binevenită introducerea amendamentelor în Instrucțiunea CEC din 28 ianuarie curent, întrucît acestea aduc o îmbunătățire a modului de participare la alegeri a studenților. Totodată, date fiind numărul mare de studenți fără reședință în localitățile de studiu și perioada restrînsă de timp care a

mai rămas pînă în ziua alegerilor, ne exprimăm temerea în legătură cu imposibilitatea eliberării în timp util a certificatelor pentru dreptul de vot. De asemenea, este necesară desfășurarea unei campanii de informare a studenților privind procedura eliberării certificatului pentru dreptul de vot și procedura votului propriu-zis.

- **Votul cetățenilor moldoveni din regiunea transnistreană**

Votul cetățenilor în regiunea transnistreană nu a fost soluționată pînă la momentul prezentării prezentului raport. După schimbul de declarații între CEC și autoritățile de la Tiraspol, precum și după expedierea unei scrisori de către CEC autorităților respective, nu a urmat nici un răspuns și nici o hotărîre cu privire la această problemă. Tergiversarea soluționării acestei probleme poate duce la compromiterea posibilității exercitării dreptului de vot de către rezidenții din regiunea transnistreană.

Menționăm că dincolo de soluționarea de principiu a acestei probleme, trebuie elaborate și puse în aplicare un set de măsuri tehnice și informaționale pentru asigurarea dreptului de vot, ceea ce poate deveni greu sau chiar imposibil de realizat o dată cu apropierea datei alegerilor.

- **Votul cetățenilor moldoveni aflați peste hotare**

OTL își exprimă îngrijorarea și în legătură cu lipsa unui mecanism eficient care să asigure exercitarea dreptului de vot cetățenilor moldoveni aflați peste hotare și consideră regretabil faptul că nu sînt căutate soluții în ceea ce privește deschiderea unor secții de votare suplimentare peste hotare, în afară de secțiile de votare de pe lîngă misiunile diplomatice.

De asemenea, ne exprimăm nedumerirea în legătură cu dispozițiile verbale ale membrilor CEC date organelor electorale ierarhic inferioare privind excluderea din listele electorale de bază a cetățenilor cu drept de vot aflați peste hotare. În condițiile în care aceste persoane, conform evidențelor oficiale, își au domiciliul în Republica Moldova și nu există nici un act care să confirme stabilirea lor, cel puțin temporară, în străinătate, legea nu permite excluderea acestor persoane din lista electorală.

B. Transparența redusă a procesului electoral

Trezește îngrijorare faptul că de la lansarea celui de al II-lea raport privind monitorizarea procesului electoral și pînă în prezent nu au fost întreprinse măsuri în vederea publicării hotărîrilor CEC în *Monitorul oficial*. Această stare de lucruri continuă să pună sub semnul întrebării transparența procesului electoral și chiar legalitatea acestuia în ansamblu.

C. Gradul de imparțialitate a unor membri ai consiliilor electorale de circumscripție

Gradul de corectitudine a unor membri ai consiliilor electorale de circumscripție este pusă la îndoială de OTL din motive de subordonare administrativă.

Timofte M., președintele CEC Leova, este în același timp și vicepreședinte al Consiliului raional Leova, fiind astfel subordonat direct președintelui raionului, reprezentant al PCRM.

IV. Concurenții electorali

În perioada vizată OTL au remarcat cazuri de încălcare a prevederilor Codului electoral referitor la declararea mijloacelor financiare ale concurenților electorali, de distribuire a ajutoarelor umanitare în scop electoral și de nerespectare a reglementărilor referitoare la locurile speciale de afișaj electoral și la materialele electorale publicitare.

A. Fondurile electorale ale concurenților electorali

OTL constată că pînă în prezent PCRM, PPCD, BMD, PSDM, BEPR, Kirillov Silvia și MSPRR nu și-au onorat obligația prevăzută de art. 38 alin. (1) lit. a) din Codul electoral de a declara în presă în termen de o lună după începutul campaniei electorale a mijloacelor financiare și altor forme de susținere materială a activității lor.

B. Distribuirea ajutoarelor umanitare în scop electoral

La 10 februarie a.c., prim-ministrul Vasile Tarlev, candidat la funcția de deputat din partea PCRM, a oferit inventar sportiv școlii din com. Rublenița, r. Soroca, fapt care contravine art. 38 alin. (7) din Codul electoral.

OTL au remarcat, de asemenea, că Taisia Voronin, soția liderului PCRM și Președintelui țării Vladimir Voronin, a distribuit pe 2 februarie ajutoare umanitare unor familii social-vulnerabile din satele Răzeni și Zîmbreni, r. Ialoveni, iar pe 4 februarie unei familii în situație de risc și mai multor copii din s. Corbu, r. Dondușeni. Taisia Voronin, însoțită de soțiile prim-ministrului Vasile Tarlev și viceprim-ministrului Valerian Cristea a mai desfășurat acțiuni similare în satele Copceac și Volintiri, r. Ștefan-Vodă. Potrivit OTL, acțiunile filantropice desfășurate de soțiile liderilor PCRM sînt asociate cu acest concurent electoral.

C. Materiale electorale publicitare

Majoritatea concurenților electorali nu respectă obligația de a afișa posterele electorale publicitare numai în locurile speciale de afișaj electoral. Postere care reprezintă PCRM, PPCD, BMD, PSDM, BEPR, UMPR, PȚCDM au putut fi remarcate pe piloni, ziduri, clădiri etc. În unele cazuri responsabile de această stare de lucruri sînt mai curînd autoritățile publice locale care nu au dispus încă amenajarea unor astfel de locuri sau au dispus amenajarea unor panouri pentru afișaj electoral de dimensiuni mici. În celelalte cazuri încălcarea prevederilor Codului electoral le revine concurenților electorali.

Dincolo de afișarea în locuri neautorizate a materialelor electorale publicitare, au fost remarcate și cîteva cazuri specifice. OTL au remarcat postere ale PPCD și BMD afișate pe clădirea Consiliului raional Ialoveni, precum și materiale electorale publicitare ale PCRM în incintele CTAS Ocnița, oficiului poștal din or. Mărculești, r. Florești, și pe clădirea filialei “Băncii Sociale” din or. Taraclia. Afișarea acestora denotă utilizarea pîrghiilor administrative în sensul favorizării unui anumit concurent electoral.

D. Lipsa informației cerute de art. 47 (5) din Codul electoral pe posterele electorale

Observatorii au semnalat faptul că posterele electorale ale PCRM, BMD, BEPR, UMPR, PȚCDM, unele ale PPCD nu conțin informații referitor la data tipăririi, tiraj și la denumirea tipografiei care le-au tipărit. Aceste date lipsesc și de pe posterele candidatului independent Matei Ștefan.

V. Drepturile observatorilor

Ne exprimăm îngrijorarea în legătură cu apariția unor cazuri de abordare a OTL de către reprezentanții SIS și cu interesul dubios al acestora față de activitatea “Coalitiei 2005” și față de sursele de finanțare a organizațiilor din componența ei. După publicarea pe data de 9 februarie a scrisorii semnate de Victor Stepaniuc, secretarul CC al PCRM, privind dreptul de a insista pe lîngă organele de resort pentru confiscarea resurselor financiare ale “Coalitiei 2005”, pe data de 15 februarie, Comitetul Helsinki (CHDOM) a fost vizitat de un reprezentant al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și a Corupției (CCCEC). Pe data de 16 februarie un colaborator al CHDOM a fost invitat la CCCEC pentru a da explicații privind activitatea sa. Considerăm că aceste cazuri reprezintă practici de intimidare a “Coalitiei 2005” și a observatorilor.

Îngrijorări

Deficiențele și problemele remarcate trezesc îngrijorări serioase în ceea ce privește asigurarea unui caracter liber și integru al alegerilor. Cele mai îngrijorătoare probleme vizează:

- **Asigurarea realizării dreptului constituțional de vot tuturor alegătorilor** – se tergiversează procesul de întocmire a listelor electorale, există riscul imposibilității eliberării în termene utile pentru studenți a certificatelor pentru drept de vot, nu este reglementată participarea la vot a cetățenilor moldoveni aflați în Transnistria, lipsește un mecanism optim de valorificare a voturilor cetățenilor moldoveni aflați peste hotare, există pericolul ca aproximativ 20% din cetățenii cu drept de vot să nu poată participa la alegeri deoarece dețin acte de identitate cu termen de valabilitate expirat;
- **Implicarea nejustificată a structurilor de forță în campania electorală**, inclusiv intimidarea concurenților electorali, a susținătorilor acestora și a alegătorilor, și obstrucționarea agitației electorale;

- **Lipsa unor condiții egale pentru toți concurenții electorali**, inclusiv posibilitatea existenței unor tentative de denigrare a unor concurenți electorali;
- **Tentativele de urmărire administrativă pentru afișarea arbitrară a materialelor electorale** în lipsa unor locuri speciale de afișaj electoral;
- **Prevenirea intimidărilor pe criterii politice** – toți cetățenii trebuie să beneficieze în condiții egale de toate drepturile și libertățile lor fundamentale, consfințite prin actele juridice naționale și internaționale;
- **Transparența și corectitudinea procesului electoral** – hotărârile CEC nu au fost publicate în *Monitorul oficial*;
- **Transparența utilizării mijloacelor financiare și materiale în campania electorală**;
- **Prevenirea votului multiplu** – lipsa unei proceduri clare de exercitare a dreptului de vot pentru persoanele care au și domiciliu și reședință, lipsa unui mecanism de verificare a listelor suplimentare, lipsa obligației CEC de a publica rezultatele detaliate ale numărării voturilor, inclusiv tabelele în care acestea sînt înregistrate, creează condiții propice pentru perpetuarea fenomenului “votului multiplu”.
- **Garantarea caracterului secret al votului și transparența procesului de numărare a voturilor și de totalizare a rezultatelor.**

Recomandări

Ținînd cont de observările efectuate și îngrijorările exprimate, grupul de lucru responsabil de implementarea proiectului “Monitorizarea procesului electoral” recomandă:

- **extinderea pentru ziua alegerilor a termenului de valabilitate al buletinelor de identitate expirate**;
- **modificarea Instrucțiunii CEC cu privire la unele particularități de efectuare a votării la alegerile parlamentare din 6 martie 2005**, în sensul clarificării procedurii de votare a persoanelor care au și domiciliu și reședință, excluderii posibilității apariției alegătorilor în două sau mai multe liste electorale;
- **asigurarea de condiții egale tuturor concurenților electorali**, inclusiv prin respectarea dreptului de a desfășura agitație electorală, de a organiza întâlniri cu alegătorii și de a afișa materiale electorale;
- **declararea mijloacelor financiare și materiale utilizate de către concurenții electorali**, în conformitate cu art. 38 alin. (1) lit. a) din Codul electoral;
- **neexcluderea din listele electorale de bază a alegătorilor aflați ilegal peste hotare**;
- **afișarea listelor electorale cu cel puțin 10 zile pînă la data alegerilor**;
- **utilizarea spray-urilor invizibile și lămpilor UV pentru prevenirea “votului multiplu”**;
- **introducerea urnelor transparente de vot**;
- **publicarea neîntîrziată a documentelor CEC în *Monitorul oficial***;
- **desfășurarea unei campanii de informare a alegătorilor pe malul stîng al Nistrului**;
- **desfășurarea unei campanii de informare a studenților cu privire la procedura obținerii certificatului pentru drept de vot, precum și cu privire la procedura exercitării votului**;
- **respectarea condițiilor prevăzute de art. 47 (5), (12) și (13) din Codul electoral cu privire la mențiunile de pe materialele electorale publicitare și regulile de afișare**;
- **să se reacționeze prompt și adecvat față de cazurile de abuz și intimidare a concurenților electorali și a alegătorilor, precum și să se interzică participarea reprezentanților poliției la întîlnirile concurenților electorali cu alegătorii**, cu excepția situațiilor în care prezența acestora va fi dorită și/ sau solicitată în mod expres de concurenți.